Pedagógiai Lexikon, javított változat:Érdekérvényesítés (oktatáspolitikában)

különféle társ.-i és pol.-i érdekek ütközése, az oktatási javakért folyó versengésben. Ha egy társ.-i csoport tagjai érdekeiket az okt.-pol.-ban érvényesíteni akarják, mindenekelőtt artikulálni, azaz tudatosítani, megfogalmazni, megfoghatóvá kell tenniük álláspontjukat. (Az artikulációt el nem érő magatartásformákat, pl. a munkalassítást, isk.-kerülést csak teljesen más eszközökkel, pl. statisztikákkal lehet megragadni. Ennek ellenére ezt is érdekérvényesítésiformának tekintik.) Az érdekartikulációtörténhet írásban pl. napilapok vagy folyóiratok hasábjain, levelezéssel, történhet szóban, gyűléseken, audiovizuális eszközökkel (tv, film, video) stb. Az artikuláció során az érdekcsoporttá szerveződő felek - részben eltérő érdekeiket félretéve - megfogalmazzák mi a közös álláspontjukban, elhatározzák, hogy ezt az álláspontot milyen szerv.-i formában és milyen eszközökkel érvényesítik, hogy érdekeiket ki fogja képviselni és ezeket a képviselőket a későbbiekben milyen módon fogják ellenőrizni. Az érdekcsoport létéhez tehát az szükséges, hogy több személy vagy szerv. valamely közös érdekérvényesítést fejtsen ki. Nem szükséges, hogy az érdekcsoport bármiféle állandó jogi kerettel bírjon. Az érdekcsoport „létéhez” az érdekcsoport létének tudatossága sem szükséges. A pol.-tud. az egyes folyamatokban résztvevők, az érdekeltek által „véleménymondásként”, „vitaként” megélt eseményeket érdekérvényesítésként értelmezi, s a benne szereplőkből érdekcsoportokat „konstruál”. Az érdekellentétek megoldási formája lehet, a burkolt vagy nyílt konfliktus,mely teljes győzelemhez, a másik fél okt.-pol.-i térből való kiszorításához, vagy egy jól körülhatárolt szegmentre szorításához vezethet; az alku,melynek eredménye a kompromisszum,amikor adott kérdésben mindegyik fél valamennyit enged álláspontjából, lehet a csere,amikor pl. több napirenden lévő kérdésből (ún. csomagtervből) az egyikben az egyik, a másikban a másik fél enged, lehet az érdekképviselet,amikor egyik csoport valamiért cserébe harmadik fél előtt felvállalja annak érdekeit is. Az érdekcsoportok többféle viszonyban lehetnek egymással. Az alkalmi érdekkoalíciókbanaz érdekcsoportok egyetlen konkrét ügy megoldására, szerv.-i egyesülés nélkül egyeztetett módon lépnek fel. Léteznek stabilabb, több kérdésre kiterjedő érdekszövetségek,s végül léteznek maguk az érdekképviseleti szervek, melyek tagjait, tagszervezeteit állandó és a tagokra nézve kötelező viszonyok kötik össze. Tört.-ileg kialakult az érdekképviseleti szervek egyenlőtlensége. Kiemelt jogokkal rendelkeznek a szakszervezetek(a kilencvenes évek m. okt.-pol.-jában a két legnagyobb rendszerváltás előtt alakult Ped.-ok Szakszerv.-e és a rendszerváltáskor megneveződött Ped.-ok Demokratikus Szakszerv.-e). Az érdekképviseleti szerveknek, a szaksz.-eknek a helyi és országos okt.-pol.-formálás véleményezésében és helyi munkaügyi kérdésekben vannak kiemelkedő

jogai és lehetőségei. Jogiértelemben nem, de pol.-i értelemben érdekképviseleti szerveknek tekintendők a ped. szakmai szerv.-ek is. Fontos érdekképviseleti szervek az önkormányzat-szövetségek, a kilencvenes évek első felében különösen a Területi Önkormányzatok Orsz. Szöv.-e játszott okt.-pol.-i szerepet. Érdekszerv.-ek, érdekcsoportok mindig is voltak az okt.-pol. tört.-ében, különösen azokban az országokban - így Mo.-on is - ahol a legfontosabb okt.-pol.-i konfliktusok nem a parlamenti pártok, hanem az „ágazatok”, „alágazatok” között zajlottak le a XIX-XX. sz.-ban. Az érdekcsoportok „lobbyk” néven nevezése, sőt legalizálása az USA pol.-i életének terméke. A hetvenes évektől az erős többpártrendszerű demokráciákban az úgynevezett neokorporatív áll. kialakulása során ezek az érdekcsoportok - munkáltatói szövetségek, szaksz.-ek - fokozatosan jelentősebbé kezdtek válni mint a pol.-i pártok. A nyolcvanas-kilencvenes években a neoliberalizmus megerősödése ezt a folyamatot lelassította. - Ir. Mills, C. V.: Hatalom, politika, technokraták. Bp. 1970.; Gyurgyák J. (szerk.): Mi a politika? Bp. 1990.

Készítette: Nagy Péter Tibor